

A hitvallásos nevelés kérdése az Erdélyi Iskola című nevelésügyi folyóiratban

ERDÉLYI ISKOLA

OKTATÁSÜGYI ÉS NÉPNEVELŐ FOLYOIRAT

SZERKESZTIK:

GYÖRGY LAJOS

MÁRTON ÁRON

*Elly...
...
...*

CLUJ, III. ÉVF. 5-6. SZÁM • 1935/36. JAN.—FEBR.

A két világháború között megjelent erdélyi nevelésügyi és népnevelő folyóirat a katolikus egyház égisze alatt lett életbe hívva és kezdetektől a keresztény világnézet mellett köteleződött el.

Az iskolai és az iskolán kívüli nevelés sok szegmensét érintő írások mellett oldalain kiemelt helyet kaptak a keresztény szellemiséget közvetítő cikkek, és foglalkozott – főleg a katolikus – **nevelés ügyével**, illetve a **vallásoktatás szemléletbeli megújítása** kérdéseivel is.

Kutatási kérdések:

1. Milyen módokon tárgyalta az Erdélyi Iskola a vallásos neveléssel kapcsolatos kérdéseket?
2. Miként kapcsolódott egymáshoz a folyóiratban a vallásos nevelés és az első lapszámtól kezdve követni kívánt „új iskola” szemlélete? Konzervatív vagy haladó volt a folyóirat?

T A R T A L O M

NEVELÉSÜGY

- Erdélyi Iskola.
A keresztény nevelés (XI. Pius körleveléből).
Az iskola válsága és új iránya *Dr. György Lajos*
A kiszélesített iskola *Márton Aron*
A cselekvő iskola tanítási elvei *Magyar Tamás*
Az új-rendiség és a tanítók *Dr. Rajka Géza*
A magyarországi népoktatásügy fejlődése a háború
után *Dr. Hofbauer László*
A hitvallásos iskolák és a nemzeti érzés *Dr. Paál Árpád*

MÓDSZERTAN

- Beszéd- és értelemgyakorlat az új iskolában *Paál Elek*
Az ifjúsági előadások módja *Dr. Prohászka A.*
A szavalókórus *Kekel Béla*

NYELVÜNK ÉS KULTÚRÁNK

- A modern utrakizmus (Ghibu O. könyve) *Dr. Vásárhelyi Lajos*

KISEBB KÖZLEMÉNYEK. — KÖNYV- ÉS FOLYÓIRAT- SZEMLE. — HIREK. — ÜZENETEK ÉS TANÁCSOK.

N É P N E V E L É S

- A népnevelés célja, tartalma, módja.
Egyesületi ima.
ELŐADÁSOK:
I. A hún mondák. — *Arany János*: Rege a csodaszarvasról.
II. *Xántus János*: Erdély földje. — *Kerekes Izsák* (Népballada). — *Petres Kálmán*: Székely nóta.
III. Az új adósságrendezési törvény. — *Gárdonyi Géza*: A török-bankó.
IV. A tüdővész, mint népbetegség. — *Sik Sándor*: Kiáltás a kapuból.
V. *Dr. Lukinich Imre*: Árpád fejedelem. — A fehér ló regéje. — *Reményik Sándor*: Valaha voltam...
VI. A gazdasági válság. — *Székely László*: A gépek. (Szavalókórus).
ÜNNEPNAPOK:
Kozma Andor: Krisztus mindenütt. — Beszédvázlat. — *Bölcskei Lajos*: Krisztus király! (Szavalókórus).
MELLÉKLET:
Bartók Béla: Ég az utca...
Kodály Zoltán: Török már a réteket...

AZ „ERDÉLYI ISKOLA“ megjelenik évenként 8 számban, negyed-
évenként 7 ív terjedelemben. Előfizetési
ára: évi 150 lej, kettős szám ára 40 lej. Előfizetések és a lap szétküldé-
sére vonatkozó kívánságok címe: az *Erdélyi Iskola kiadóhivatala, Cluj-
Kolozsvár, Str. Iuliu Maniu (Szentegyház-u.) 5.* Kéziratok, ismertetésre
szánt könyvek és folyóiratok az *Erdélyi Iskola szerkesztősége* címére:
Cluj-Kolozsvár, Str. Universităţii (Egyetem-utca) 10. küldendők. A szer-
kesztőség kéziratokat nem őriz meg és nem küld vissza.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ: SÁNDOR IMRE.

A vallásos nevelés ügyével foglalkozó írások:

- vezércikkek, kisebb tanulmány jellegű szövegek a folyóirat első részében
- *Hírek, Kisebb közlemények* rovatok anyagai

A vallásoktatás szemléletbeli megújításával foglalkozó írások:

- kisebb tanulmány jellegű szövegek a folyóirat első részében
- *Módszertan / Hogyan tanítsunk?* rovat írásai

ERDELYI

ISKOLA

KATOLIKUS NEVELÉSÜGYI FOLYÓIRAT

SZERKESZTIK:
GYÖRGY LAJOS
MÁRTON ÁRON

CLUJ-KOLOZSVÁR

I. ÉVF. 3-4. SZ. • 1933. NOVEMBER—DECEMBER

Indulás – első vezércikk Márton Áron és György Lajos szerkesztőktől:

„Az elkínzott világ reménysége a katolicizmus életerejének felszabadult erős áramlása. Ebbe kapcsolódunk bele. Nyugaton már az élet minden síkján érvényesül átütő ereje. A pogány ízű nevelési rendszerek és elvek meghaltak vagy haldokolnak. A katolicizmus eszméivel, gondolataival jövünk, eligazító biztos irányát hozzuk és követjük, hogy a mai zűrzavar után legalább a jövő nemzedék számára az emberségesebb állapotokat előkészítsük.”

Márton Áron

A hitvallásos nevelés legfőbb és legkövetkezetesebb szorgalmazója a lap hasábjain a fiatal Márton Áron volt.

Számára a „nevelés filozófiájának” alapigazsága a „keresztény világnézet kiinduló tétele”, mivel a pedagógia a „test-lélek, külső és belső világ, szabad akarat-kényszer” kettőségekben gondolkozik, s ezek a keresztény dualista felfogásnak is lényeges elemei.

(MÁRTON Áron, *Világnézet és nevelés*. Erdélyi Iskola, 1933/34. 5–6. sz. 235.)

Márton Áron keresztény eszmerendszerének alaptétele az, hogy az ember „két világ polgára”; nemcsak földi, természeti lény, hanem az örök életre is meghívott teremtmény. A pedagógia sem hagyhatja figyelmen kívül ezt a tényt, így a nevelésben is számolni kell a természetfölötti vonatkozásokkal. Így „a nevelő felelős hivatását akkor fogja fel helyesen, ha a gyermekben nem közönséges érzéki-eszes lényt, hanem az örökéletre meghívott embert látja és minden eszközt felhasznál, a nevelésbe a vallás erőit is bekapcsolja, hogy őt előkészítse mind a földi, mind az égi sorsra” – írja. (MÁRTON Áron, *Az egyház és a nevelés*. Erdélyi Iskola, 1939/40. 1–2. sz. 4.)

A csak a földi szempontok szerint történő nevelés példájául az előző rendszert hozza fel, ez olyannyira elhibázott volt, hogy negatív következményei az akkori neveltek fiain is kiütköznek: „elveszítette a földet a lábai alól a mai ifjúság, mert az apák hosszú időken át bölcselkedve tagadták az eget. A tudományt önmagáért művelték, ismereteket közöltek a több tudásért, értékelés nélkül, pusztán a haladás nevében”. A teljes ember nevelését célul tűző pedagógiának tehát egyforma módon kell figyelnie mindkét „irányba”: „aki az embereket Isten országa számára akarja nevelni, annak a reá bízottak műveléséről hatékonyan és aggodalmas utánajárással kötelessége gondoskodni, mert Isten országának valósulása a földön kezdődik”. Ilyen módon a művelődés, a kultúra „az Isten országához” való közeledésnek és a mindennapi boldogulásnak is egyaránt biztosítéka. (MÁRTON Áron, *A katolikus pedagógia feladata*. Erdélyi Iskola, 1933/34. 3–4. sz. 106.; MÁRTON Áron, *Majláth püspök öröksége*. Erdélyi Iskola, 1935/36. évf. 7–8. sz. 442.)

Az egyház nevelési küldetése Márton Áron számára is evidencia. Eszmerendszerében az emberek „megszentelése” (az egyház küldetése) elválaszthatatlan az emberek megnevelésétől. A nevelés embernevelő, jellemformáló célkitűzése része az egyház „megszentelő” hivatásának: „az egyház azt az embernevelő törekvést (ti. a nevelést) a végtelenbe feszülő lélek vágyakozásával méri, a gyarlóságokkal megrakott embert a természeti élet lapályairól természetfölötti magaslatokra, a földről az égbe, a tökéletlenségekből Isten tökéletességére ösztönzi”. (MÁRTON Áron, *Az egyház és a nevelés*. Erdélyi Iskola, 1939/40. 1–2. sz. 2.)

Ebből az általános korrespondenciából következik az egyház általános küldetése a nevelésre: „az egyház nevelői feladata és joga egyetemes érvényű, az ember minden vonatkozására kiterjed”. Mivel a nevelés legmagasabb célját sajátosan az egyház képviseli, a nevelésben illetékes más tényezők (család, állam) fölött „irányító szerep illeti”.

Márton Áron *A hitvallásos iskola feladata* című írása, amelyikben az erdélyi kisebbségi iskolák hitvallásos és nemzeti jellegének pontos körülírását és az ebből fakadó feladatok meghatározását sürgeti. Hogy húsz év alatt ez nem történt meg, annak magyarázatát elsősorban a körülményekben, az iskolaügy terén kényszerített harcban látja, ami minden erőt és figyelmet lekötött. „De a nevelésügy számunkra olyan életkérdés, hogy többé nem hagyatkozhatunk az egyéni ösztönre és jóakaratra, hanem a szerepet és feladatot, amit várunk hitvallásos iskoláinktól, pontosan meg kell határoznunk” – írja. (MÁRTON Áron, *A hitvallásos iskola feladata*. Erdélyi Iskola, 1937/38, 3–4. sz. 133–134.)

Márton Áron írásai az Erdélyi Iskolában:

- A kiszélesített iskola. 1933/34. 1–2. sz. 5–8.
- A katolikus pedagógia feladata. 1933/34. 3–4. sz. 105–106.
- Világnézet és nevelés. 1933/34. 5–6. sz. 233–238.
- Ugartörés előtt. 1934/35. 1–2. sz. 1–2.
- Nemzet és kultúra. 1934/35. 5–6. sz. 265–266.
- Iskola kitárt ajtókkal. 1935/36. 1–2. sz. 1–2.
- Az elnémult harangok üzenete. 1935/36. 3–4. sz. 149–150.
- Az eszmény nyomán. 1935/36. 5–6. sz. 289–290.
- Mailáth püspök öröksége. 1935/36. 7–8. sz. 441–442.
- Krisztus és a falu. 1936/37. 1–2. sz. 1–2.
- A tanító munkája és kenyere. 1936/37. 5–6. sz. 293–296.
- A pályaválasztás és az iskola. 1936/37. 7–8. sz. 443–445.
- Család és nép. 1937/38. 1–2. sz. 1–2.
- A hitvallásos iskola feladata. 1937/38. 1–2. sz. 1–2.
- Az egyház és a nevelés. 1939/40. 1–2. sz. 1–5.
- Templom és iskola. 1939/40. 3–4. sz. 121–126.
- Gróf Mailáth Gusztáv Károly. 1939/40. 7–8. sz. 403–406.
- Az iskolán kívüli népnevelés feladatai. 1943. 2. sz. 197–204.

György Lajos

György Lajos többrészes tanulmányban fejtette ki a keresztény nevelés meghatározó elemeit az Erdélyi Iskola hasábjain, *A keresztény nevelés* címmel. Előbb a nevelésre jogosult három tényező (egyház, család, állam) feladatait ismertette, majd a nevelés alanyáról és céljáról értekezett. György Lajos is hangsúlyozta a hibák tudatosítását, hiszen „bámulatos összevisszaság uralkodik a nevelés terén, a legotrombább visszaélések történnek s a józan ésszel ellenkező égbekiáltó hibáknak és a lehető legsajnálatosabb eredménytelenségeknek vagyunk a szemtanúi”.

(GYÖRGY Lajos, *A keresztény nevelés. A nevelés alanya*. Erdélyi Iskola, 1934/35. 5–6. sz. 267.)

Merőben ellenkezik vele, sőt egyenesen tagadása a keresztény érületnek a modern pedagógiai naturalizmusnak nevezett felfogás, mely csak az ember természeti oldaláról vesz tudomást, a bűnbeesést, a kegyelmet, a megváltást mereven elutasítja. Csak a „természeti” ember kifejlesztése a célja, s ehhez – evidens módon – csak „természeti” eszközöket használ, szabadjára hagyva a gyermek függetlenségét, akaratát, meglazítva a fegyelmet, és tagadva az isteni rendet. Ez ellen, a materializmusban kivirágzott felfogással „megfertőzött” pedagógiai közszellem ellen tiltakozott XI. Pius és az ő nyomdokán minden keresztény nevelő, így Márton Áron és György Lajos is.

(Vö.: DROZDY Gyula, *Modern nevelés, modern iskola*. Erdélyi Iskola, 1936/37. 1–2. sz. 3–7. és KELEMEN Béla, *A modern pedagógiai naturalizmus*. Erdélyi Iskola, 1936/37. 3–4. sz. 155–158.)

„A keresztény pedagógia álláspontján tehát nevelni annyit tesz, mint a természetfölöttségre hivatott, azonban az elesett és megsebesült, de a Krisztustól megváltott s újból kegyelemmel ellátott egész embert kiformálni.”

„...az igazi kereszténynek természetfölötti életet kell ugyan élnie, csak hogy ez az élet nem azt jelenti, hogy csupán az imazsámolyra és az Isten házára, a templomlátogatásra és a körmenetek gyakorlására szorítkozzunk, hanem azt jelenti, hogy a mindennapiság sokoldalúságában mindenütt fényesen ragyogjon a kereszténységünk. A családban, a hivatalban, az iskolában, az üzletben, a művészetben, tudományban, irodalomban, a politikában, egyszóval mindenütt keresztény módon élünk, viselkedünk és cselekedünk.”

„A keresztény nevelés célja tehát az olyan tökéletes keresztény kialakítása, aki állandóan és következetesen Krisztus példájának és tanításának természetfölötti fényétől megvilágított józan ész szerint gondolkozik, ítél és cselekszik. Más szavakkal azt is mondhatjuk, hogy a keresztény nevelés célja az igazán és tökéletesen jellemes ember, akit az igazság örök elveinek kitartó követése hevít. Senki nagyobb joggal nem állíthatja elénk ezt az ideált, mint az Egyház, mert ha van egyáltalában a világon nevelő hatalom, amely jellemeket tud képezni, akkor az elvitathatatlanul a kereszténység.” (GYÖRGY Lajos, *A keresztény nevelés. A nevelés alanya*. Erdélyi Iskola, 1934/35. 5–6. sz.)

György Lajos írásai az Erdélyi Iskolában:

Új szemlélet az oktatásban:

- Az iskola válsága és új iránya. 1933/34. 1–2. sz. 3–4.
- A munka elve a modern pedagógiában. 1933/34. 3–4. sz. 107–109.
- A cselekvő iskola és napjaink életérzése. 1933/34. 5–6. sz. 231–232.
- Az új iskola módszerei. 1933/34. 7–8. sz. 349–351.

Keresztény nevelés:

- A keresztény nevelés. – 1. 1934/35. 1–2. sz. 3–7.
- A keresztény nevelés. – 2. 1934/35. 3–4. sz. 135–138.
- A keresztény nevelés. – 3. 1934/35. 5–6. sz. 267–270.
- A keresztény nevelés. – 4. 1934/35. 7–8. sz. 387–390.
- Hitvallásos középiskoláink szelleme és hivatása. 1935/36. 5–6. sz. 291–294.

Iskolaügy – pedagógusképzés:

- Az erdélyi magyarság másfél évtizedes népoktatásügye. 1935/36. 1–2. sz. 10–13.
- A csehszlovákiai magyar iskolaügy. 1935/36. 3–4. sz. 159–161.
- A tanítóképzés korszerű szempontjai. 1935/36. 7–8. sz. 446–450.
- Mit vár az iskola és az élet a tanítótól? 1937/38. 1–2. sz. 3–8.
- Az erdélyi magyar tanár tudományos feladatai. 1939/40. 3–4. sz. 127–132.

Neves nevelőkről:

- Bitay Árpád (1896–1937). 1937/38. 3–4. sz. 234–240.
- Márton Áron Erdély népnevelő püspöke. 1938/39. 5–6. sz. 284–290.

Kolozsvári Kolos álnéven publikált írásai:

- Isten mozgó tabernákuluma. 1935/36. 1–2. sz. 3–5.
- Berzsényi Dániel. 1935/36. 7–8. sz. 519–524.

Vásárhelyi Lajos álnéven publikált írásai:

Kétnyelvűségről:

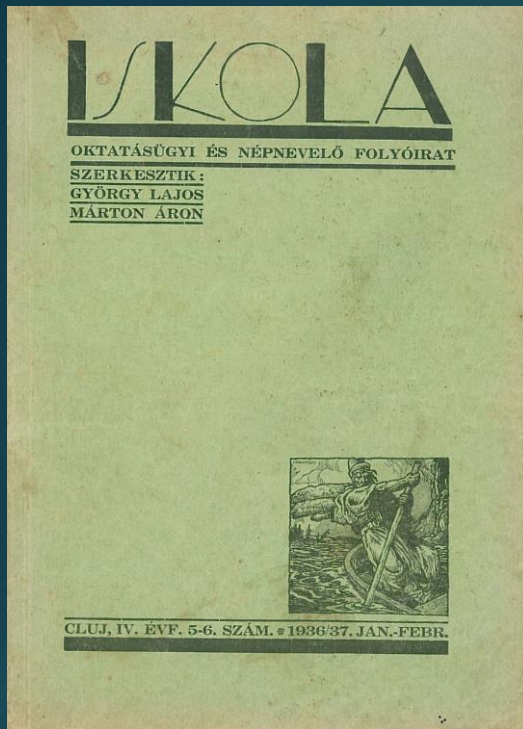
- Ghibu Onisifor tanítása a kétnyelvűségről. – I. 1933/34. 1–2. sz. 32–34.
- A modern utrakizmus. Ghibu Onisifor tanítása a kétnyelvűségről. – II. 1933/34. 3–4. sz. 141–143.
- A modern utrakizmus. Ghibu Onisifor tanítása a kétnyelvűségről. – III. 1933/34. 5–6. sz. 263–264.
- A modern utrakizmus. Ghibu Onisifor tanítása a kétnyelvűségről. – IV. 1933/34. 7–8. sz. 381–382.

Családi nevelés:

- A család és a nevelés. 1934/35. 1–2. sz. 36–39.
- A család és a nemzeti műveltség. 1934/35. 5–6. sz. 296–298.
- A család és a lelki egészségügy. 1934/35. 7–8. sz. 410–412.
- Amit minden szülőnek tudnia kell. – I. 1935/36. 1–2. sz. 23–26.
- Amit minden szülőnek tudnia kell. – II. 1935/36. 3–4. sz. 174–177.
- Amit minden szülőnek tudnia kell. – III. 1935/36. 5–6. sz. 319–321.
- Amit minden szülőnek tudnia kell. – IV. 1935/36. 7-8. sz. 465–467.
- Krisztus és a gyermek. 1936/37. 3–4. sz. 153–154.
- Meg kell-e verni a gyermeket? 1936/37. 5–6. sz. 338–339.
- A család és a közélet a népiskola célkitűzéseiben. 1937/38. 5–6. sz. 280–283.

Iskolai élet:

- Az iskolai élet rendje. – 1. 1938/39. 3–4. sz. 152–156.
- Az iskolai élet rendje. – 2. 1938/39. 7–8. sz. 445–449.

A hitoktatással kapcsolatos módszertani leírások itt-ott vitatkoznak egymással az Erdélyi Iskolában.

Kovách Vince pl. a gazdag szemléltetést és öntevékenységet hangsúlyozza: „A vallási igazságok és parancsok pusztá ismerete még nem vallásosság, s nem is mutat tendenciát arra, hogy vallásos életté váljon. Az oktatás kétség kívül fontos nevelőeszköz, de mégis csak eszköz s mint ilyennek, a célhoz kell igazodnia, annak szolgálatában kell állnia” – írta.

Kovách a három isteni erényre épített, a gyakorlati életből vett helyzetekkel „szemléltetett” hitoktatást tartja újszerűnek és helyesnek, mert ennek kétségbevonhatatlan a nevelői értéke, míg – állítja – a didaktikai kérdésekben elmerült hitoktató inkább csak tanítani tud. Szerinte „a katechétának őrizkednie kell, hogy magát egyszerű szakoktatónak, betűszerinti, de igen helytelen értelemben vett hitoktatónak tekintse.”

Baráth Béla nem tartja jónak a szemléltetés túlhangsúlyozását, ő az oktatásra helyezi a hangsúlyt, hiszen Hirscherrel vallja: „nincs veszélyesebb dolog, mint vallásosan meleg szív zavaros koponya mellett”.

Ugyanakkor Baráth is figyelmeztet a túlzott elméletátadás veszélyeire. Szerinte ezt a munkáltató oktatás eszközeivel, rajzzal, énekkel, alakítással, oltár-, jászol-, szentsír-építéssel, kézimunkával, anyaggyűjtéssel, dramatizálással, szabadelőadással, szavalattal lehet ellensúlyozni. Baráth Béla is megemlíti viszont, hogy a hitoktatás során nem merülhet ki minden az öntevékenységben. Írása végén levonja a következtetést, hogy „amint a hitoktatás és a vallásos nevelés a legalkalmasabb arra, hogy a munkaiskola az élet, a tettek, a cselekvés iskolája legyen s annak értékei előtt feltárja kapuit, ugyanúgy ő a legklasszikusabb tiltakozás is ennek a modern pedagógiai eljárásnak helytelen magyarázatai ellen”.

A kettő közötti középutat jelenthet a **dramatizálás**, amihez Ervin Gábor hozott segédanyagot egy évvel későbbi lapszámában.

(KOVÁCH Vince, *Nevelő hitoktatás*. Erdélyi Iskola, 1933/34. 5–6. sz. 249.

BARÁTH Béla, *A cselekvés iskolája és a hitoktatás*. Erdélyi Iskola, 1935/36. 3–4. sz. 156.

ERVIN Gábor, *Dramatizált bibliatanítás*. Erdélyi Iskola, 1936/37. 3–4. sz. 194–195.)

Összefoglalás:

A vallásos nevelés kérdései hangsúlyosan jelen voltak az Erdélyi Iskolában. A család, az iskola és az egyház szerepét kimelten fontosnak tartották ezen a téren.

Írányt mutató írásokat Márton Áron és György Lajos szerkesztők publikáltak, de több szerző foglalkozott a kérdéssel.

A vallásos életre nevelésben szemléletváltást hirdettek, és ehhez az „új iskola” módszereinek, eszközeinek felhasználására is lehetőséget láttak.

Vallásos és pedagógiai szemléletét tekintve is haladónak mondható az Erdélyi Iskola.